

Антропософски вести

Брой 72
АРХ. МИХАИЛ
СЕПТЕМВРИ 2021 г.

ИЗДАВА СЕ ОТ АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ

Антропософията е път на познание и себеразвитие, който обхваща сферите на философията и науката, изкуството и социалния ред, предлага духовно-научни методи за развитие на истинско осъзнаване на реалността, дава обективно обяснение за човешката и световна еволюция. Основателят – д-р Рудолф Щайнер (1861 – 1925 г.) предоставя на всяка индивидуалност в пълна свобода обективно да изследва и провери фактите, изнесени от него за видимия и невидимия свят.

СЪДЪРЖАНИЕ

2. Антропософското Общество в България на 20 години
2. С лика на Михаил и импулса на Христос
3. Барон Арилд Розенкранц – певецът на цветовете
5. Тройният източник на кармата
7. Списание „Дас Гьотеанум“ празнува 100 годишен юбилей
9. Спомени за Рудолф Щайнер и Мария фон Сиверс
11. В духа на земята. Как ще покълне една бъдеща култура в източна Европа
14. Изкуството като откровение на Духовния свят и възвисяване към него
16. Антропософски летен лагер 2021 година
19. Латински език и изкуствен интелект
20. Антропософски групи в България

”Всичко зависи от желанието за работа на човека, на когото е възложена. И тя трябва да се върши свободно. Само отлични неща както по съдържание, така и по форма.“

Рудолф Щайнер

АНТРОПОСОФСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ НА 20 ГОДИНИ

Скъпи приятели,

В сложната и объркана политическа ситуация - една битка на всеки срещу всеки, както и в обстановка на пандемия, ограничения, разделение и противопоставяне, Антропософското Общество в България навършва 20 години. Припомняйки си изминалото време назад до 29.9. 2001 година, а също и началото на 90-те години на 20 век, когато чрез първите дружества в Стара Загора и София започва дейността си антропософското движение, както и следвайки своите духовни импулси и изживявайки ритмите на Времето в епохата на Михаил, Антропософското Общество в България се подготвя за бъдещите си духовни предизвикателства и задачи в предстоящите 3-7-9-12 години: В следващите 3

години - 2021-2024, проследяване и изживяване на 100 години от последния период в живота на Рудолф Щайнер - 1921-1924 година, след 7 години - едновековния юбилей на новия Гьотеанум, след 9 години - двете хилядолетия от началото на пътя на Христос Исус, а след 12 години - 2000 години от самата Мистерия на Голгота - 3.4.33 година.

Нека да си пожелаем Будност, силна Воля и Мъдрост, за да устоим и продължим духовния си път и превърнем Антропософското Общество и движение в България в спасителен кораб на търсещите духовно познание човешки души.

Д-р Трайчо Франгов

Председател на Антропософското Общество в България

С ЛИКА НА МИХАИЛ И ИМПУЛСА НА ХРИСТОС

Михаил е най-забележителният и най-значимият дух в йерархията на Архангелите. Има много такива духове, които принадлежат към същия ранг, но тази особена същност, езотерично известна под името Михаил, е толкова извисена над своите спътници, колкото Слънцето над планетите, над Венера, Меркурий, Юпитер и Сатурн.

Древните евреи наричали Михаил „Лицето на Бога“. Както човек се разкрива чрез жестовите и изражението на лицето си, така в митологията на древните Йехова е разбран чрез Михаил. Йехова се е откривал на посветения по такъв начин, че посветеният да може да схване нещо, което той, с обикновените си способности, никога не би могъл да разбере преди, а именно, че Михаил е лицето на Йехова. Така древните евреи говорят за Йехова-Михаил: Йехова, недостижимият, до когото не може да се достигне, както не може да се достигне до мислите, до страданията и грижите, скрити зад външния израз на човека. Михаил е външното проявление на Яхве или Йехова, тъй както при човека проявлението на Аза се вижда на челото и лицето му.

Той владее сила, която му позволява да прониква в душите на хората, които го приемат така, че да могат да преобразят старото материалистично разбиране, което до тогава е било възпитано в човечеството, в духовна, в интелектуална сила. Това е обективен факт; то се е случило и за него можем да кажем: от ноември 1879 година Михаил е влязъл в друго отношение спрямо човечеството, различно от това, в което е бил преди. Необходимо е, обаче, да служим на Михаил. Ще стане ясно какво имам предвид, след следващите разяснения.

Какво би станало от старозаветния еврейски народ, ако вместо да се доближи до Яхве чрез Михаил, беше поискал да достигне директно до Яхве? Тогава от него би станал нетолерантен, егоистичен народ, народ, който

би мислил само за себе си. Защото Яхве е Бог, който е свързан с всичко естествено и във външното историческо човешко развитие той формира своята същност във взаимодействието на поколенията от хора, като се изразява в същността на народа. Само защото древните евреи се доближават до Яхве чрез Михаил, те се опазват от това да станат дотолкова национално егоистични, че дори Христос Исус да не може да произлезе от тяхната среда. Защото чрез проникването на силата на Михаил, такава, каквато е била по това време, еврейският народ не е бил пропит от сили, които биха дали толкова силен национален егоизъм, както ако се бяха обърнали директно към Яхве или Йехова.

Днес Михаил отново е световният регент, но човечеството е принудено да се отнася по нов начин към него. Защото сега Михаил не трябва да бъде лицето на Яхве, а лицето на Христос. Сега чрез Михаил ние трябва да се приближим към импулса на Христос. Но човечеството все още не е достигнало до това; човечеството атавистично е запазило старите качества на възприемане, чрез които човек се приближава толкова до Михаил, колкото тогава, когато все още беше посредник на Яхве. И така днес човечеството има неправилно отношение към Михаил и то се проявява в едно характерно явление.

През годините на войната отново и отново чувахме световната лъжа: свобода за отделните, дори и за най-малките нации. Това убеждение е лъжовно, защото днес, във времето на Михаил, значение имат не човешките групи, а човешките индивидуалности. Тази лъжа не е нищо друго, освен стремеж всеки отделен народ да се проникне не от новата сила на Михаил, а от силата от старата предхристиянска епоха, силата на Михаил от Стария завет. Колкото и парадоксално да звучи, днес сред наро-

продължава на стр. 10

БАРОН АРИЛД РОЗЕНКРАНЦ – ПЕВЕЦЪТ НА ЦВЕТОВЕТЕ

Да направиш невидимото - видимо, да пресътвориш духовните форми чрез палитра от жълто, червено и синьо и пренесеш чистата красота от световите на Духа в материалния свят. Така, накратко, може да бъде описана духовната мисия на забележителния творец и виртуоз на цветовете Арилд Розенкранц. Душата му, устремена към духовна изява и копнееща да пресъздава, извървява пътя на своето усъвършенстване и намира удовлетворение, свързвайки земното си битие с духовните импулси на антропософията.

Животът на художника започва през 1870 година в замъка Фредериксбург, разположен сред зелените поля на остров Зеландия в семейството на датския дипломат барон Ивер Холгер Розенкранц и младата, артистично надарена шотландка Джулия Луиза. Майка му, чувствителна и харизматична личност, забелязва и поощрява дарбата на малкия Арилд и често пътува с него до Шотландия, Италия, Англия. От ранна детска възраст тя е привлечена от окултното и след смъртта на съпруга си се отдава изцяло да духовните си влечения. Това я води в Рим и именно тук, шестнадесетгодишният Арилд получава своето първо обучение като ученик на италианския художник Модесто Фаустини. Въведен в тънкостите на ренесансовата живопис, младият художник се научава да усеща със сърцето си изворите на вдъхновение на старите майстори, да улавя емоционалната същност на тяхното изкуство. Три години по-късно, вече като студент в академията „Джулиан“ в Париж, Арилд се запознава с писателя - окултист и пионер на френското розенкройцерско движение Жозеф Пеладан, който е и основател на Католическия орден на Розата и Кръста и естетите на кулата на Граала. Пеладан се стреми да обедини всички млади художници – символисти, изричайки през 1892 година забележителните думи: „Художници, които вярват в Леонардо и победата на Самокракия, вие ще бъдете Розата и Кръста. Нашата цел е да изтръгнем любовта от западната душа и да я заменим с любовта към красотата, любовта към идеята, любовта към мистерията. Ще комбинираме в хармоничен екстаз емоциите на литературата, Лувъра и Байройт!“ Тази среща пробужда в душата на художника непознати до момента вълнуващи трепети, духовни преживявания, които той ще успее да си обясни по-късно, когато стане антропософ. Събуден и окрилен, Арилд Розенкранц навлиза смело в следващия етап от живота си и през 1994 година заминава за Ню Йорк при брат си Маркус. Тук художникът има възможност да овладява и усъвършенства работата със стъкло и изработването на витражи. В ателието на Луис Комфорт Тифани, известен със своето стъкло, Арилд не само развива новите си умения, които по-късно успешно ще прилага при работата си в Първия Гьотеанум, но и навлиза в изучаването на древната индийска мъдрост Веданта. В коментар на Х. Фийлд от Международното студио, Арилд Розенкранц е описан като: „...една от онези разнообразни, висококвалифицирани артистични личности, които с готовност се обръщат към пластичните изкуства и намират в почти всяко едно от тях средство за

себеизразяване. В случая с барон Розенкранц инстинктивното усещане за дизайн, силата на подбор и подреждане на формите, които естествено осигуряват интересна композиция, се допълват с дарбата и любовта към богатството на цветовете. Тази последна черта до известна степен е оформила неговата артистична съдба и го е довела до проектирането на витражи. В тази форма на изкуство той открива и легитимен начин за изразяване на настроеността на религиозната традиция ... Той уважава традиционното чувство на това изкуство, изразяващо християнството, внимателно изучава неговите методи и форми и е готов да се възползва от

процесите на съвременния производител на стъкло. Това е проява на хармонизирания цвят, който през последните години се е развил в изкуството.” (цитат септември 2012 г.)

Стъпка по стъпка душата на художника се обогатява, разширява своя кръгзор, трупайки опитности, за да се подготви за най-важната мисия в живота си - срещата с антропософията и създаване на новото приложно изкуство, вдъхновено от импулсите на духа. Арилд Розенкранц опознава антропософията чрез майка си, която през 1909 година в Рим присъства на лекция на Рудолф Щайнер. Впечатлена и развълнувана, тя споделя това ново светоусещане със своя син, който приема науката за Духа като своя лична кауза. Когато е 39 годишен, става член на Антропософското общество в Лондон, а три години по-късно съдбата го среща лично с Рудолф Щайнер. За значението на тази първа среща той пише в мемоарите си: „Мога да кажа, че краткият разговор, който проведох с Рудолф Щайнер ми даде най-важната насока, която през годините се оказа, че разшири моите артистични способности, които можеше да бъдат парализирани поради обръкването, породено у мен и у много други относно развитието на изкуството през новия век.“. Рудолф Щайнер насърчава Розенкранц да работи със светло-тъмни контрасти и да оставя светлината да излиза от цветовете въз основа на теорията на Гьоте. Освен това той трябва да избягва сенките, защото според Щайнер те принадлежат към триизмерното изкуство. И така младият художник, който от няколко години е женен за своята шотландска братовчедка Луиз Аугуста Макензи, се заема сериозно с изучаване на науката за цветовете и превръща думите на Рудолф Щайнер: „Цветовете са душата на природата и на целия космос и ние ставаме част от тази душа, когато живеем с тях“ в свое ново верую. По-късно, за книгата „Плодовете на антропософията“, той ще напише: „В живописата всичко, което съществува като цвят в природата, се е превърнало за човешката душа в образуващ елемент. Този инстинкт за цвят, който се изразява в художника, е свързан с определени дейности. Това, което съществува като червено, синьо или жълто, например, има ясно отношение към живота на човешката душа, към чувствата на човека. Въображаемото виждане разкрива как живописата извира от афинитета на душата към цветовия елемент във външната природа, което дава възможност на художника да се идентифицира с цвят, да изра-

зи вътрешното си същество в работата си в комбинации от цветове. Музиката, поезията, драмата и танците също имат своите връзки със силите, действащи в човешкия организъм и в природата. Новото изкуство на евритмията, което сега се развива в Гьотеанума, също се стреми да даде директен израз на външното изпълнение на ритъма, който прониква в човешкия организъм и природата.”

Никс, Богинята на нощта - Арилд Розенкранц

Познанието за Духа категорично променя стила на рисуване на Арилд Розенкранц. Той разработва изцяло нова техника на изображение, чиято цел е да разкрие света на духа и да изрази фините духовни прояви, проектирани в материалния свят чрез червено, жълто и синьо. Така душевният подем на художника веднага намира израз в неговото творчество и мрачните краски, с които си служи в стила на „прерафаелитите“ отстъпват място на спектралните цветове, извиращи от живителното сияние на дъгата. Това ново вдъхновение достига своя апофеоз през годините, в които той се включва в художественото оформление на Първия Гьотеанум. В продължение на три години животът на художника става част от колективния творчески импулс, сътворяващ духовното оформление на Гьотеанума. Изображенията по малкия купол представляват живия стремеж на твореца да претвори невидимата духовна реалност така, като той я усеща. А след подходяща душевна подготовка и чрез медитации, дадени от Рудолф Щайнер, няколко години по-късно, Арилд Розенкранц създава големи пастелни изображения на седемте печата от Апокалипсиса на Йоан. След години, спомняйки си за този период от живота си, художникът казва: „Съобщението, което д-р Щайнер внася в духовния живот на нашето време чрез своето учение антропософия, намира благороден паралелизъм в изкуството. Той отваря нова перспектива за артистите на нашето време, като им посочва начин да се развиват, ако искат да изпълнят истинската мисия на своето призвание. Днес традициите в изкуството са забравени, артистите са се превърнали в отшелници, стремящи се в безполезността си да намерят вдъхновение в собствената си душа. Във всяка област на изкуството хората гладуват поради липса на духовно ръководство. Те могат да се хранят от неизчерпаемия извор на духа, ако слушат задълбоченото учение на Рудолф Щайнер и му позволяват да ги стимулира към нова творческа дейност.”

Творбите, които Арилд Розенкранц създава в различните периоди от живота си показват естетическия му усет, който еволюира с времето. Те са нишката, свързваща мла-

дежката устремност, духовното търсене, срещата с антропософията и плодовете на мъдростта. Най-важните от тях са: „Вездесъщият“, скулптурен паметник в църквата „Свети Георги“, Камберуел - 1918 г., витражи в Таплоу, в замъка Бъркли, в църквата „Сейнт Пол“ и градините „Онслоу“. Впоследствие той излага творби в галериите: Abbey, Beaux Arts, Baillie and Cooling and Sons Gallery, където през 30-те години на миналия век има ежегодни изложби. Последната му записана изложба е в Cooling's през 1939 г. Има творби, представени на изложби в Кралската художествена академия в Копенхаген и Гилдхол в Лондон.

Като антропософ рисува различни версии на езотерични мотиви, които намира за особено важни: Мистерията на Голгота, Тайната вечеря, Йерофантът, Мадона, Михаил, Мъдростта, Пратеникът и поредицата от четири картини от сътворението: минералния свят, растителния свят, животинския свят и човека. Той е единственият антропософски художник в датската история на изкуството.

Последните години от живота си Арилд Розенкранц прекарва в семейния замък Розенхолм, намиращ се на полуостров Ютланд в Дания. Така съдбата го връща обратно в родината му, където продължава да изнася лекции, да преподава и да твори. През септември 1964 година художникът завършва земния си път, като оставя след себе си шедеври, говорещи чрез езика на цветовете за един активен, изпълнен с воля за творчество живот.

Днес, в тон с нарастващия импулс към езотеричните и духовни въпроси, сред младите хора се наблюдава все по-голям интерес към изкуството на Арилд Розенкранц. Тенденциите за търсене на устойчиви решения за опазване на природата в новите икономически условия на духовно ниво, апелират към новаторско мислене, идеализъм и свобода, което е и същността на творческите стремежи на художника.

По време на окупацията 1940 г. е трудно да се рисуват картини, затова Арилд Розенкранц започва да бродира мотивите си. (снимка Руди Хас)

През есента и зимата на 2020-2021 г. в Музея на изкуството Arken в град Ишой е организирана голяма изложба, съдържаща задълбочено проучване на творчеството на художника, наречена „Барон Розенкранц. Мистерията на цветовете“. За съжаление в момента тя е временно затворена, но привържениците на твореца живеят с надеждата, че ще отвори отново, веднага щом засилените ограничения на Covid-19 бъдат облекчени. Така днес почитателите на Арилд Розенкранц могат да се докоснат до творбите му и непосредствено да изживеят магията на цветовете.

Христина Ангелова

ТРОЙНИЯТ ИЗТОЧНИК НА КАРМАТА

Деветте йерархии са взели участие и в трите етапа на небесното формиране на антропософията, особено в нейния първи етап. И всички те по един или друг начин, са свързани с обновяването на кармата на антропософското движение. Следователно, трябва да се запитаме: каква е, всъщност, тази карма и каква е в по-широк смисъл кармата като цяло. Обикновеният отговор на този въпрос звучи така: кармата е законът на универсалната справедливост, действащ от едно възплъщение на човека в друго. Но това определение на кармата е твърде абстрактно. Ако се обърнем към нейната реалност в духовния свят, тогава нейната същност изглежда така: „Човешката карма отначало е само един заден план, завеса, покривало. А ако погледнем зад това покривало, виждаме, че там предат, работят, действат и я създават Архаите, Архангелите, Ангелите, Кириотетес, Динамис, Ексусиаи; Серафими, Херувими, Престоли“ (GA 239, 8.6.1924)

Действието на всичките девет йерархии в процеса на формирането на човешката карма може да се охарактеризира по следния начин: Третата, най-близката до човека йерархия (Ангели, Архангели, Архаи) пренася в духовния свят непрекъснато създаваната от хората карма, предава я на съществата от втората йерархия (Ексусиаи, Динамис, Кириотетес), които я трансформират по такъв начин, по който може да бъде съединена с целия духовен космос. И накрая, първата йерархия (Престоли, Херувими, Серафими) сваля обратно в земния свят последствията от кармата, станала вече световна карма, и я отпечатва в самата земна материя, така че нейните последици да срещнат човека в следващото възплъщение по силата на царуващите природни закони на Земята. Може също така да се каже: Третата йерархия носи в себе си пълното съзнание за всички кармични връзки на земните хора. Втората йерархия ги пронизва с живота на духовния космос, а първата йерархия им дава онази окончателна и непоклатима форма, в която след това те действат на Земята като закони на висшата, божествена справедливост.

Според Медитацията на Основополагащия камък, деветте изброени йерархии са не само разделени на три категории по три вида йерархични същества във всяка, но са и последователно свързани с трите Лица на Светата Троица. Първата йерархия е свързана със съществуването на Божествения Отец, втората със Сина или Христос, третата със съществуването на Светия Дух. А от това следва, че и на полето на кармата трябва да правим разлика между трите вида кармични действия, следвайки прототипа на Медитацията на основополагащия камък. Първо, действието на карма-

Сергей Прокофиев
(1954 – 2014)

та със силите на Отца с помощта на съществата от първата йерархия: Серафими, Херувими и Престоли. След това нейното действие със силите на Сина или Христос с помощта на съществата от втората, слънчева йерархия: Кириотетес, Динамис и Ексусиаи и накрая формиращите кармата сили на Светия Дух с помощта на съществата от третата йерархия - Ангели, Архангели, Архаи. Разликата между тези три вида карма е следната: Импулсът на Отца действа в царството на кармата винаги със силата на природната необходимост. Тук човек не може да промени нищо. Дадено му е само да приеме и понесе тази карма, дори ако тя е свързана с тежки удари на съдбата и големи страдания. Този тип карма

включва неизлечими болести и нещастни случаи. В положителен смисъл тази карма често действа при срещите с хората. Нека да дадем един пример. Двама души, единият от Берлин, другият от Нова Зеландия, се срещат за първи път на автобусна спирка в средата на Лондон. Срещата става за броени секунди, защото миг по-късно автобусът щеше да тръгне, отвеждайки един от тях и срещата им нямаше да се състои. Ако вземем под внимание, че в резултат на такава „случайна“ среща, съдбата на единия, а може би и на двамата участници, коренно се променя (например, благодарение на това запознанство, единият от тях се среща с антропософията или възниква приятелство, или семейни връзки за цял живот), то поглеждайки назад към миналия си живот и двамата участници могат да открият как, още от ранното детство, редица големи и малки събития са довели до факта, че много години по-късно описаната среща в Лондон на автобусната спирка изобщо е станала възможна. В резултат на това в човека може да възникне предчувствие за безкрайно дълбоката тайна мъдрост, действаща в човешкия живот във от съзнанието и водеща до подобни събития, като описаното по-горе. В живота могат да бъдат открити много такива случаи.

Силите на Сина действат съвсем различно в сферата на кармата. Тук, както вече видяхме, става дума за трансформацията на кармата, за нейната метаморфоза. Защото след като в дадения случай двама души, водени от тяхната минала карма, се срещнат, ще зависи от тяхната свобода какво ще правят след тази среща. Можем да кажем, че сега основната им задача е да преобразят миналата карма в бъдеща. Един пример може да изясни това.

Веднъж при Рудолф Щайнер дошъл за съвет един антропософ, който имал големи проблеми със съпругата си. Съвместният живот му се струвал невъзможен и той искал да разбере не би ли било по-добре да се раздели с нея

вместо да се измъчват взаимно по-нататък. На това Рудолф Щайнер отговорил: „По-добре е да поставите тази карма в ред в този живот, тъй като в следващия ще бъде още по-трудно.“ Разбира се, даденият отговор се отнася преди всичко за една конкретна ситуация и не се предава механично на всички подобни случаи, още повече че той ясно говори за такива трудни случаи, при които става въпрос за съзнателна работа върху трансформирането на кармата

Много по-сложно е да се охарактеризира действието в сферата на кармата на силите на Светия Дух, тъй като тук говорим за процеси, които все още са в самото начало на своето развитие при човечеството. Така че в обикновения живот ние можем да направим много малко постъпки в тази посока. Това се отнася за действия, които нямат минала карма зад себе си и следователно са нещо напълно ново в земното развитие. Тук всичко зависи от човешката свобода и вътрешна инициатива. Човек трябва да се научи, в определен смисъл, да „твори от нищото“ и благодарение на това да работи на основата на напълно нова карма.

В наше време, времето на етерното явяване на Христос, Той участва във формирането и на трите вида карма, но по различен начин. В областта на действието на кармичните сили на Отец, Христос се появява като Утешител, подпомага хората да носят тежестта на кармата, която е невъзможно да се промени в този земен живот. В своята област Христос действа днес като господар на кармата, тоест като духовен помощник, който насочва човека към изравняването на своята карма по такъв начин, че плодовете на тази индивидуална работа да могат да послужат като най-голямо благо на цялото човечество. (GA 139, 02,12 1911 г.) И накрая, чрез действието на силите на Светия Дух в областта на формирането на кармата, ние бихме могли сами да станем сътрудници на Христос в процеса на създаването на новия космос.

В този смисъл изграждането на Антропософията на Земята представлява един поток на развитие, който преминава през три последователни степени. От представянето на Антропософията в строго мисловната форма на „Тайната наука“ като съвременна духовна наука, той се издига през формите и цветовете на първия Геотеанум, в което цялото съдържание на Антропософията става видимо в имажинативни образи. Когато Геотеанумът е преминал в духовния свят чрез огнените стихии, Рудолф Щайнер е успял да възприеме неговия импулс в напълно преобразена форма в космическите далечини. А след това го е върнал на Земята като „езотеричен импулс (esoterischer Zug)“ на Коледната конференция. (GA 233 a, 22.04.1924 г.)

Цялото това развитие едновременно е свързано с разкриването на мистерията на кармата като основна житейска задача на Рудолф Щайнер. Учението за кармата, което обхваща не само развитието на човека, преминаващо през последователни земни инкарнации, но също и развитието на космическата карма, която е свързана с дейността на висшите йерархии. Тя се разкрива в еволюционните степени на преминаването на нашата Вселена от Стария Сатурн до

Вулкан – всичко това е било положено в основата на книгата „Тайната наука“. В първия Геотеанум това съдържание на духовната наука е изявено в имажинативно-художествени форми и цветове, събуждащи в човека способността за кармическо виждане (GA 236, 27. 04. 1924 г.) И накрая, на Коледната конференция на Антропософското общество е бил даден нов езотеричен импулс, който позволява на неговите членове да пристъпят съзнателно към практическата работа над тяхната собствена карма. За основа за тази работа е трябвало да послужат кармическите лекции с тяхната кульминация: разкриването на кармата на самото Антропософско общество.

Не е трудно да се види, че в описаните три етапа от свръхсетивната подготовка на Антропософията ние имаме последователния процес на подготовка на определена група човешки души за едно следващо разбиране на тройното действие на кармата в земния живот. Така че космическото действие, описано от Рудолф Щайнер като „космическа буря“, е действието на кармата от сферата на Отца в особено типична форма. Тук духовният импулс, излъчван от сферата на първата йерархия със силата на по-висша природна необходимост и напълно независим от земното съзнание на хората, е променил дълбоко природата на човека, до свръхсетивните части на неговата физическа организация. При това, говорейки на земен език, никой естествено не е попитал самия човек какво мисли по този въпрос и дали е съгласен с такава кардинална промяна на цялото вътрешно същество.

Напротив, в свръхсетивната Школа на Михаил въпросът, както видяхме, се отнасяше до една мощна метаморфоза, извършена от самия Михаил чрез силите на Мистериата на Голгота, за да преобрази същността на древните мистерии в нови. Така че тук ние имаме източника на онези сили, които са ни необходими на Земята, за да работим съзнателно върху миналата си карма, превръщайки я в кармата на бъдещето. Защото кармата на древните мистерии е неразривно свързана с нашата собствена карма от миналите инкарнации.

И накрая, в свръхсетивния култ ние сме приели в себе си духовна сила чак до волевите основи на нашето същество, която поражда на Земята способността да се проявява активност и инициатива на полето и на кармата. А това е началото на съзнателното и свободно творене на изцяло нова карма, което има значение не само за хората на Земята, но и за йерархиите в духовния свят.

Сергей Прокофиев
Превод: **Веселина Велкова**

Текстът е откъс от книгата на Сергей Прокофиев „Езотеричното значение на духовната работа в антропософските групи и бъдещето на Антропософското общество“, която предстои да бъде издадена от издателство „Даскалов“

СПИСАНИЕ „ДАС ГЪОТЕАМУМ“ ПРАЗНУВА 100 ГОДИШЕН ЮБИЛЕЙ

С помени за бурното начало на седмичното издание на Антропософската общност

Група хора се обединяват

„Преди 35 години започнах да работя в списанието; веднъж седмично подписвах на бюрото си заедно с Фридрих Хибел чековете за хонорарите на авторите. Едва сега ми стана ясно какво се е случвало при създаването и през първите години на списанието до развитието на абонаментите и финансите. Тогава все още не осъзнавах, че по време на тези кратки разговори срещу мен седи не само някогашният главен редактор, а и първият кореспондент и цялата историческа линия на това списание.“*

Една част от парчетата на пъзела, разпръснати в различни източници, засягат персоналия състав. Хората, които изиграват роля в списанието през първите няколко десетилетия, са там от самото начало. Освен Рудолф Щайнер, това са Алберт Щефен, Вили Щорер, Паул Бюлер и Фридрих Хибел. Роман Боос участва в самото начало и в създаването, при това с решаващо значение. Фридрих Хибел участва от „Nachrichtenblatt“, т.е. от 1924 г., след това много по-късно като редактор и накрая до смъртта си през 1989 г. като покровител на наследилния го редакционен екип. Алберт Щефен, Паул Бюлер, Фридрих Хибел стават един след друг първите редактори на седмичника. Вили Щорер е организатор при основаването на списанието и негов първи администратор.

През 1920 г. почти едновременно, но от различни посоки, в Дорнах идват две противоположни личности. Алберт Щефен идва от Мюнхен като писател на свободна практика и живее в Дорнах от 23. юли 1920 г. Вили Щорер, който е работил като редактор и журналист в Щутгарт до пролетта на 1919 г., първо се премества със своята партньорка Нора Берг от Винтертур в Базел през пролетта на 1920 г., а след това в Дорнах. Роман Боос, първият в проекта за списание, вече е там, той е секретар на Рудолф Щайнер. Юристът Роман Боос и Алберт Щефен се познават от февруари 1919 г. - те представляват комитетата за Швейцария, който с листовки и в ежедневници разпространява подписания от видни съвременници „Апел към германския народ и културния свят“ на Рудолф Щайнер. („Апел“ в GA 24, стр. 428 и сл.)

Роман Боос и Вили Щорер се познават от октомври 1919 г. Бюрото на Швейцарския съюз за троичност на социалния организъм е преместено от Цюрих в Дорнах в къщата Фридварт (Friedwart). По това време Вили Щорер е секретар на Роман Боос. Вили Щорер става съосновател и секретар както на клона към Гьотеанума, така и на Антропософското общество в Швейцария (с Роман Боос като генерален секретар). Когато няколко месеца по-късно Роман Боос се разболява сериозно психически и напуска Дорнах за няколко години, младият Вили Щорер поема неговите ръководни задачи в Швейцарския съюз за троичност, в Антропософското общество на Швейцария, както и секретариата към Гьотеанума.

С конституционното основаване на „Гьотеанум. Между-

народен седмичник за антропософия и троичност“ на 5. юли 1921 г. Вили Щорер става организатор и администратор, Едгар Дюрлер - отговарящ за рекламите и Алберт Щефен - редактор. Освен Рудолф Щайнер, Алберт Щефен и Вили Щорер на тази среща в сградата на Фридварт в стаята на Futurum AG присъстват и Ернст Блюмел, Етел Боуен-Веджууд, Уили Щокар, Елизабет Врийде и две шведки, чиито имена не са известни.

Зараждане на идеята

Все още липсва яснота по този въпрос. Лесно е да си представим, че запалването е станало в един от разговорите между Роман Боос и Вили Щорер. Със сигурност не с Алберт Щефен. Той държи по-скоро на следващата книга и би искал да се върне в Германия. Подобна инициатива не идва и от Вили Щорер, в противен случай той изрично би го посочил в писмото си до Ита Вегман, където изброява заслугите си. (*Дълго писмо на Вили Щорер до Ита Вегман от 20.11.1925 г. в Lienhard 2003, стр. 107*) По това време Вили Щорер е секретар на Роман Боос, а Роман Боос - секретар на Рудолф Щайнер. Роман Боос поддържа редовен контакт с Рудолф Щайнер, организира лекции на Рудолф Щайнер и конференции в Швейцария. Вероятно той е повдигнал въпроса пред Рудолф Щайнер за ползата от един редовен седмичник. Едно движение, една сцена се нуждае от своя орган, ако иска да предизвика нещо в света и да се разпространява. Последователите на троичността са готови, имат достатъчно войнствена смелост да се справят със съвременниците си. „Надяваме се с един тласък да разпръснем атмосферата, създадена през годините около д-р Щайнер от паразитиращите лелки и чичковци и по този начин да постигнем стабилна позиция в общественото мнение в смисъл, да бъдем признати за неоспорима духовна сила в обществения живот в Швейцария и Европа.“ (Роман Боос до Алберт Щефен в Мюнхен в писмо от 6/1920 г., с което той го кани да изнесе лекция в първия няколкоседмичен антропософски университетски курс при откриването на още незавършения Първи Гьотеанум)

Има какво да се каже, защото противниците и клеветниците са в изобилие и се разпространяват в пресата. Особено яростни са нападите на католическия свещеник Макс Кули от Арлесхайм срещу Рудолф Щайнер, антропософията и Гьотеанума в съседното село. Рудолф Щайнер мисли за собствен вестник, но има и високи изисквания за качество. Роман Боос и Вили Щорер задействат нещата. Алберт Щефен се колебае. Роман Боос, Вили Щорер и Рудолф Щайнер имат практически опит с вестникарската работа и с основаването на вестници, те знаят какви усилия изисква това.

Събиране на екип

От декември 1920 г. се провеждат предварителни разговори за създаване на списание, които се ръководят от Роман Боос, един от най-ангажираните съмишленици на

* Спомени на А. Лушер в увода към GA 255

троичността (Рудолф Щайнер: „Един от най-смелите представители на антропософията“). През май 1921 г. у Роман Боос се проявяват признаци на психично заболяване, което води до пълното му отсъствие през следващите години. Алберт Щефен коригира приятеля си Ханс Райнхарт: «Д-р. Боос, разбира се, не е в лудница, а при сестра си. Той е преуморен и трябва да се възстанови. Това е всичко, доколкото знам. » (Писмо от август 1921 г.) Остава Вили Щорер (все още ненавършил 26 години), който мечтае за нещо актуално политическо с чуждестранни журналисти, за редакционна комисия. Алберт Щефен би могъл да се заеме с въпросите на културата.

Роман Боос

Само месец преди началото, през юли 1921 г., Рудолф Щайнер изяснява ситуацията и начинанието най-после успява да набере скорост. Той предлага Алберт Щефен за единствен редактор. Вили Щорер поема администрацията на списанието. Издател е издателството на Гьотеанума, което е основано като отдел на Futurum под ръководството на Вили Щорер специално за публикуване на седмичното издание - не за дълго, тъй като през 1927 г. той е освободен от управителния съвет на Дорнах и три години по-късно загива на 34-годишна възраст при дързък полет на ниска височина със спортния си самолет в Гемпен, след като малко преди това е получил сертификата си за летец. Роман Боос се е оттеглил поради болест. През следващите няколко десетилетия Емил Гмелин оглавява администрацията до дълбока старост. (Възпоменателна статия в Нахрихтенблат 13-5-1979, стр. 59).

Вили Щорер

От описанията на Алберт Щефен на съвещанията с Рудолф Щайнер, стават разбираеми някои от желанията на Рудолф Щайнер относно съдържанието. (Алберт Щефен, *Срещи с Рудолф Щайнер. Дорнах 1975, стр. 192-207. Глава „Основаване на седмичното списание „Гьотеанум“ и глава „Моята дейност като редактор на „Гьотеанум“*).

Едно такова печатно начинание би трябвало да се ръководи индивидуално (без редакционна комисия, без екип), за да успее: „Всичко зависи от желанието за работа на човека, на когото е възложена. И тя трябва да се върши свободно. „ - „Само отлични неща както по съдържание, така и по форма.“ Без партийна политика. «Но Рудолф Щайнер искаше политиката да бъде заменена от знанието, а какво следва от него: троичност на човешкия и социалния организъм. Той каза, че сам ще направи такава подмяна. Той искаше всяка политика да излезе от антропософското движение.“ Изричното желание на Рудолф Щайнер е да се публикуват и стихотворения. Той дори има намерение сам да напише цял цикъл стихотворения за сезоните, но това така и не се случва.

Хонорари и такси
Алберт Щефен 1922 – 1923 г.

При издаването на едно ново списание има много неща за организиране. Финансирането, 10 000 франка на брой, първоначално трябвало да бъде осигурено от Futurum AG. Трябвало да се проведат преговори с печатницата, да се разработи производствен график, решения за формата, оформлението, дизайн на заглавието с логото въз основа на проекта на Рудолф Щайнер, набиране на реклами, планиране на набора на статиите, корекция на банерите. Все неща, с които поне Рудолф Щайнер вече има опит, но не и Алберт Щефен. Първите реклами започват през януари 1922 г. (все още не във всеки брой), редовно се публикуват съобщения за „мероприятия на антропософското движение и движението за троично устройство в Швейцария“. Месец преди „Международният седмичник за антропософия и троично устройство“ да излезе в начален тираж от 20000 екземпляра (както е отпечатано на първата страница) при Emil Birkhäuser & Cie. в Базел, е определено съдържанието на първото издание. Как ще продължи и откъде ще дойдат статиите, все още не е ясно. Това зависи от Рудолф Щайнер и Алберт Щефен. „На 21. юли д-р. Щайнер и аз обсъдихме първия брой. Той смяташе да пише за световната ситуация, аз - за Дорнах. Останалата част беше неизвестна, поради което след тази среща с известно безпокойство се разхождах нагоре-надолу пред къщата, в която живеех, и, гледайки градинските лехи, се питах какви статии ще „разцъфнат“ в бъдеще за нас.“ (А. а. О. стр. 201) Във всеки случай през следващите четири години до смъртта на Рудолф Щайнер всеки брой на седмичника е обсъждан по възможност съвместно от Алберт Щефен и Рудолф Щайнер.

След първото издание вълнението не свършва. Няколко дни по-късно трябва да е готов следващият брой и така един след друг. Списанието трябва да намери допълнителни сътрудници, които да могат да пишат, а освен това

да се спечелят читателите, абонатите и рекламоделите. Новият продукт излиза в подходящ момент. В Гьотеанума цари творческа атмосфера, започва летен курс по изкуства с артисти от цяла Европа и САЩ. Следва Щутгарт с единадесетдневния публичен конгрес „Културни перспективи на антропософското движение“.

Разбира се, това е съобщено в седмичника. Задачата е, на некомпетентната враждебност демонстративно да се противопостави културната воля на антропософското движение. Сред 1600-те участници 300 са студенти, един от които е Фридрих Хибел. Един от лекторите, Валтер Йоханес Щайн, съдейства за лична среща на Фридрих Хибел с Рудолф Щайнер. По време на конгреса има и голям брой стартови издания на седмичника с цел привличане на абонати. Така Фридрих Хибел се запознава със списанието още в самото начало, скоро става един от неговите автори и кореспонденти и 45 години по-късно негов главен редактор.

На снимката: Алберт Шефен, Рудолф Щайнер и Ернст Уели на Виенския конгрес Запад-Изток, 1922 г.

Източник: Архив на Алберт Шефен

(следва продължение)

Списание „Дас Гьотеанум“

Август, 2021 г.

Превод: Агенция „Валера“

СПОМЕНИ ЗА РУДОЛФ ЩАЙНЕР И МАРИЯ ФОН СИВЕРС

Съветите на д-р Щайнер за бременността и грижите за малките деца

По време на бременността и първата година след раждането не трябва да се прави евритмия, защото бебето е свързано с етерните сили на майката и те са му необходими. Могат, разбира се, да се гледат евритмични представления и пиеси, както и да се слушат лекции. Изключения са само някои сцени с Мефистофел във „Фауст“. Полезно е вечер преди лягане да се съзерцава „Сикстинската мадона“. Вредно е да се гледат филми и телевизия*.

Когато попитам Р. Щайнер какво да ям по време на бременността си, той отговори: „Яж всичко, което ти харесва, но е добре да се ядат много зеленчуци и особено карфиол, защото той стимулира млякото. Не докосвайте орехи и лешници. Избягвайте пикантните храни и подправките. Пушенето е особено вредно.“

Да се избягва простирането на дрехи, прекаленото навеждане надолу и протягането нагоре. Жени, които трябва да вършат тежък физически труд, нека да мислят за нещо приятно. Разходките на чист въздух са полезни, ако не са прекалено дълги. Да се избягва седенето с кръстосани ръце и крака. Да се пътува само при крайна необходимост. Зърната на гърдите да се разтриват всеки ден със спирт, лимонов сок или одеколон, за да са по-здрави.

Когато детето се роди, е добре да бъде в една стая с майката. В болниците те са в отделни стаи, което не е правилно. Докато детето е малко, трябва да бъде с майка си, колкото може повече. Освен това детето трябва да се пази много по-топло, отколкото майките считат. Когато д-р Щайнер ме посети скоро, след излизането ми от болницата, първите му думи бяха: „На бебето му е студено.“ Аз бях изненадана, защото току-що бях помолила да отворят прозореца,

* А какво да кажем за смартфоните, изискващи активно съучастие, в сравнение с по-малката вреда при пасивното гледане на филми и телевизия. Но и в двата случая се намаляват имагинативните душевни способности. (бележка на преводача)

тъй като беше много горещо. Той поиска още толкова дрехи, колкото бяха на него и го облеche. „Виж колко добре се чувства сега.“ Разбира се, не трябва да се прекалява и детето да е потно.

При топло време д-р Щайнер ме посъветва, вместо да слагам детето в люлка на терасата, да го понося в старомодна „чанта възглавница“, защото така ще преживява същия ритъм както в утробата. На открито бебето трябва да носи шапчица тип боне. Това е специално необходимо, ако фонтанелата се затваря бавно и ще засили способностите за езотерично развитие. По същата причина детската количка да се покрива с воал. Обикновено д-р Щайнер казваше на родителите какъв цвят да е воалът, но ако майката не знае, светлосиният цвят е винаги подходящ.

Деца да спят в обичайното време. Не трябва да ги вдигаме често през нощта, но и не трябва да лежат дълго в мокри завивки. Детето не трябва да стои само дълго време през деня. Когато се събуди, бихме могли да го носим на ръце и да му пеем.

Родителите никога не трябва да се карат пред децата си, дори и когато са пораснали. Слънчевите бани и гимнастиката да се избягват, защото водят до ранна склероза и материализъм. Детето може да плаче, защото така се развиват моралните сили. Разбира се, майката знае кога и при какви условия това е нормално.

Повече инструкции са необходими и за първото дете. Когато се появи братче или сестриче, нещата тръгват правилно от само себе си. Дългото смучене на биберон по-късно в живота ще го направи по-сетивно. В краен случай да смучи палеца си, но колкото по-рано спре, толкова по-добре. Къпането да е не повече от два три пъти седмично**. В

** От евритмисти, какъвто е и моят син, съм чувал, че е добре при къпане да не се измива цялото тяло, а да се редуват главата и тялото в различни дни. (бел на преводача)

другите дни измиването е достатъчно. Ако водата е много твърда, може да се омекоти. Много бани правят детето нервно. Подобен е ефектът и от дългото ритане. Д-р Щайнер съветва всички хора, млади и стари, да избягват слънчевите бани, защото разрушават етерните сили. Обуването на чорапи да се избягва. Детето може да бяга с голи крачета.

Ако децата се страхуват да бъдат сами през нощта, да се включва нощна лампа. Дори и с бебетата да се казва молитва преди лягане, защото душата абсорбира думите, въпреки че те не ги разбират. Да се казва молитва и преди ядене. По-късно без насилие е добре децата да се научат сами да казват молитва чрез ежедневното й произнасяне. „Този, който не се научи да се моли като дете, няма да може да благославя на стари години.“ – е казал Р. Щайнер.

Когато детето ми беше малко, нямаше много готови детски храни. Аз му правех каша от грис и други леко подсладени. След шестмесечната възраст му давах пюре от сварени моркови, спанак и други зеленчуци, а също зеленчукови и плодови сокове. До тригодишна възраст никакви яйца и много рядко до седем години. Детето трябва да изядва сложеното в чинията, но то не трябва да е много. Ако го принуждават да го прави, то ще изгуби естествените си инстинкти.

Холеричните деца да носят червени дрехи или да имат червен цвят около себе си. За флегматичните деца е подходящо синьото. Вътрешните сили се стимулират от външното обкръжение. На колкото по-добри примери подражава детето, толкова по-добре. Навиците на майката се превръщат в способности на детето.

продължение от стр.2

дите на така нареченото цивилизовано човечество има тенденция това, което е било оправдано в старозаветния еврейски народ, да се трансформира луциферистично и да се превърне в съкровен импулс за действие на всеки отделен народ. С принципите на Стария завет сега искат да построят полски империи, американски империи, френски империи и т.н. Стремят се да следват Михаил така, както е било правилно преди Мистерията на Голгота, когато човек чрез него е трябвало да намери Яхве, един народен бог. Днес чрез Михаил трябва да намерим Христос, божествения водач на цялото човечество. Но тогава трябва да търсим усещания и представи, които нямат нищо общо с никакви човешки различия на земята. Не можем да ги търсим на повърхността, трябва да ги търсим там, където пулсира човешко-духовното и душевното, тоест в хуманитарните науки. Нещата стоят така, че човек трябва да се реши да търси по духовно-научен начин, тоест по Михаиловия начин, истинския Христос, който може да бъде намерен само чрез духовния стремеж към истината. (Лит.: GA 195, Стр. 26 и сл.)

Михаил, духът, живял на Слънцето, най-важният служител на Христовия дух на Слънцето, по времето на Мистерията на Голгота изживява това от другата страна. Човечеството на земята изживява Мистерията на Гол-

Всички тези предложения не са задължителни. Те се прилагат толкова, колкото позволяват условията. Най-важното е да обгръщаме детето с любов през цялото време. Когато ние кръщавахме детето, то плачеше много. Д-р Щайнер ми каза, че е гладно. Казах му, че преди това съм му дала една бутилка, но той поиска да донесе втора, взе внимателно детето и то веднага я изпи. Накрая ми поръча да му давам по една бутилка повече всеки ден. След няколко дни д-р Щайнер ми позвъни и ме помоли да отида при него с детето, за да го подържи и да му се порадва. След този случай често ходех при него с детето. Колко се радваше той на децата! Говореше сериозно, но често и шеговито с тях. Често им задаваше гатанки и се радваше, когато ги решавах. Подобни ребуси и главоблъсканици той задаваше и на нас, възрастните. Някои от тях бяха съчинени от него, а други вземаше от колекцията на Брентано. По време на пътуванията ни за евристични представления това помагаше времето да мине по-бързо. Цитирам следния стих за размисъл, който д-р Щайнер даде на г-жа Шол:

Първо търси универсалната основа и целта на съществуването.

Стреми се към второто, за да реализираш себе си като човек.

Мисли за цялото и ще разбереш как човек издига себе си към първото.

Илона Шуберт

превод: **Йордан Димитров**

гота така, че в нея вижда идването на Христос. Михаил и неговите последователи, които тогава все още са на Слънцето, я изживяват като сбогуване с Христос.

И така, скъпи мои приятели, трябва да оставим двата полюса на това извънредно космическо събитие да въздействат върху нашата душа: Осанна на Земята, идването на Христос на Земята и прощаването с войнството на Михаил горе на Слънцето. Тези неща са свързани.

Михаил изживява една голяма метаморфоза именно в наше време. Началото на неговото управление означава следване на Христос надолу към Земята и в бъдеще ще означава движение пред делата на Христос на Земята.

Това е най-значимото, неимоверно важното за нашата епоха: това, което не е съществувало през всички предходни епохи за цялото човечество, сега може да се случи, трябва да стане добро за цялото човечество. Това, което досега се проявяваше при отделните народи – духовното задълбочаване, днес може да стане достойние на цялото човечество. (Лит.: GA 152, стр. 60)

Рудолф Щайнер

Превод: Агенция „Валера“

В ДУХА НА ЗЕМЯТА КАК ЩЕ ПОКЪЛНЕ ЕДНА БЪДЕЩА КУЛТУРА В ИЗТОЧНА ЕВРОПА

За да открием цивилизацията на бъдещето, трябва може би да променим нашите навици и да насочим поглед надалеч от западните високотехнологични култури към Изтока, към Земята и към земеделието.
Един разговор с Манфред Клет, визионер и практик на биодинамиката повече от 60 години.

Удо Хайтман
60 годишен, две деца, живее в Берлин. Консултант по организационно развитие и проектен мениджър от 1994 г. работи към международни проекти в повече от 20 държави. Заедно със съпругата си, чийто майчин език е руски са основатели на Идеа-консулт от 1998 г. Той е ангажиран с импулса на Деметер в Източна Европа, съветник към Трушково и Сдружението за биодинамично обучение и изследване в Русия.

За пръв път срещнах Манфред Клет през 1991 г. в Дорнах. Аз бях студент в в секцията по природни науки към Гьотеанума. Някогашният ръководител на секцията по земеделие сега навършва 88 години и живее заедно със съпругата си в Дотенфелдерхоф в Бад Вибел, близо до Франкфурт. Сега се срещаме в стопанството му, за да говорим за бъдещото развитие на биодинамичното земеделие в Изтока. Той разказва за неговото търсене из Русия в началото на 90-те години. Споделям за първите биодинамични солидарни стопанства в Русия. Завързва се разговор с консултативен характер и пред нас се разкрива един голям учител, също от минали времена, който може да обхване един нов всеобхватен хоризонт.

Културни острови на село.

“Аз имах голям копнеж след промените в Русия да изисквам и очаквам нещо да се появи”, започва разказа си Манфред Клет. “Бленувах за едно голямо стопанство, което да получи кръщението си в биодинамичните практики и да израсне до културен център. Вътрешно бях подтикван, в най-добрия смисъл, именно защото живеях с чувството, че Германия е носител на вина спрямо Русия. Като момче бях извънредно тревожен от тъмната страна, която преживях, а то всъщност всичко бе само тъмнина. Затова, щом нещо се разхлаби в Русия знаех, че веднага трябва да се действа. Тогава Горбачов все още управляваше. Аз имам голямо почитание към Горбачов. Един човек, който не може да разкрие напълно своята индивидуалност, но в най-добрия смисъл бе носител на михайловия импулс. Той напълно съзнаваше сериозността на това да преобрази нещо старо в нещо бъдещо, и в розенкройцерския смисъл, миналото да се разпадне в настоящето и чрез метаморфоза да навлезе в бъдещето. Докато той все още заемаше поста си, имах възможността да пътувам в Москва заедно с Ернст Бекер, който по това

време заемаше висок пост в Дотенфелдерхоф и беше участвал във войната в Русия. Той бил излязъл на кон, заедно с танковото поделение от Калуга, бил е тежко ранен и е изобщо един от малкото, които бяха оцелели. След това решил да се занимава със земеделие в Дотенфелдерхоф и бе един от най-необичайните и одухотворени хора; неговото разбиране за човека и земята имаше един всеобхватен духовен хоризонт. Контактите, които завързахме в Русия, бяха все пак такива, че ние помислихме: „Не, все още е прекалено рано.“ А потенциалът, който съзряхме за биодинамично стопанство беше впечатляващ. Русия, както и другите страни от Източна Европа, имат дълбоко залегнали земеделски традиции. Ако съпоставим индустриалния полюс на Западна Европа, то Източна Европа представлява един земеделски полюс. И именно той би послужил за основа и потенциал за бъдещето на руската култура. Руското село е било в най-добрите си времена пазител на мира. Едва с болшевиките хората бяха откъснати от дълбоката връзка, която имаха с природата и земята. Корените на руската народност и селячество са прекъснати и на тяхно място идва един привнесен от Запада интелектуализъм, напълно чужд на душевния им живот. След 1999 г. Манфред Клет работи успешно за създаване на Юхово, един “биодинамичен фар” в Померания. “Концепцията на Юхово в Полша бе такава, че би могла в недалечното бъдеще да бъде валидна за целия европейски Изток. Според Рудолф Щайнер е изключително важно да бъдат създадени културни острови, които да излъчват към заобикалящата ги среда. В Юхово през времето на комунистическия период бяха останали развалини от предишната земеделска култура. В Западната част все още бяха запазени част от характерните за региона културни структури, докато в болшевишките региони на Изтока те бяха радикално заличени. Едно ново, насочено към бъдещето съзнание трябваше да се развие в сърцата на хората, което в Юхово изискваше повече от 20 години развитие и голямо капиталовложение.

Едно ново отношение към Земята.

Хората в Русия са съхранили от стари времена силна връзка с духовното, заради слънцето в земята. Става дума не за слънцето, което директно ни осветява от небесните висини, а напротив - за слънцето, което индиректно въздейства чрез земята и природата и подсилва човешката душевност. За хората в Русия това е екзистенциален въпрос. В областите на Източна Европа хората ще бъдат носители на културата в следващата културна епоха. Това е екзистенциалният корен на едно културно развитие, обърнато към духа, носещо това, което действа косвено през земята от Слънцето. Културите на предхристиянската епоха са се

намирали в директна взаимовръзка със Слънцето. Биодинамичният подход в земеделието работи именно с това индиректно слънце. Биодинамичните препарати представляват средство, което работи чрез индиректното въздействие на слънцето и на планетарните и звездни констелации. Ако би могло това разбиране да бъде разбудено сега, то несъмнено би довело до обосноваването на една съвсем различна духовна култура. Произхождащото от антропософията биодинамично земеделие може да бъде основополагащият импулс, който да поведе хората от славянския Изток отново към една съвсем нова и съзнателна връзка със Земята. Тази перспектива живее съвсем кратко в съзнанието на хората от западните общества. Източните хора, обаче, имат артерия, по която този поток да се разлее. Бъдещата шеста културна епоха представлява едно отражение или повторение на едно по-високо издигнато ниво на старата персийска епоха, така както днешната пета културна епоха представлява едно отражение на египетската епоха. И тази бъдеща епоха ще бъде една аграрна епоха. Европейският изток е предопределен да бъде неин културен носител.

За разлика от народите от Запада, при хората в Русия Азът - този носител на човешката същност, все още не е така дълбоко инкарниран. Болшевиките положиха опити насила да се случи това. Над светлото и тъмното в душата на руския човек едновременно кръжи и висшият Аз. Той очаква своята духовна храна, чрез която душата може да преобразува тъмното и може да подготви почвата, където висшият Аз е свободен да се потопи в телесните процеси. Тази храна може да бъде предоставена чрез одухотворяване на земеделска култура посредством антропософската духовна наука. Чрез това практическо приложение може да се научим как да разпознаваме тъмното и да го преобразуваме в светло. По времето на националсоциализма и болшевиизма тази тъмнина се прояви в същността си без да се прикрива. Това не е ли отправено предизвикателство към всеки човек - да бъде бдителен и съзнателно да застане срещу действащите в същността противникови сили. Между двете противоположности на Изтока и Запада задачата, която се полага на Средна Европа, е да изисква балансиращи сили според христовия принцип. Западът се нахъсва срещу Русия, установявайки цезаровия принцип "Разделяй и владей". Манфред Клет описва по нататък как същностната феноменология, гьотеанистичното учение може да създаде едно равновесие между заредената теоретично наука. "Биодинамичното земеделие има двойна функция; навън то въздейства върху земята, навътре - за установяването на силно етично съзнание. Хората от Изтока са носители на големи предпоставки за това поради специфичната си духовно-душевно нагласа. Докато Западът се забързва все повече и страда от липса на време, Изтокът иска да почака, той живее във времето. Биодинамичните кълнове действат, където и да се намира в света това забавяне. Те задават едно ново времево темпо, там откриваме развитието."

Земеделието се обръща към човека в неговата цялост.

"Съзнанието за екологичния въпрос се събужда в Русия много бавно. В Германия екологичното земеделие е много

силно застъпено в сравнение с биодинамичното и до голяма степен дори го е задминало, именно защото екологичният въпрос се разглежда съзнателно от много хора. Това даде основание на много земеделци да оценят по нов начин природосъобразната и екологична гледна точка. Научнообоснованото химикотехнологично земеделие все повече остава встрани. То именно ни доведе до ръба на пропастта. Съвременният начин на мислене е свързан с научно-технологичната мисъл и доведе до глобални тенденции в едно интензивно потребяващо земеделие (б. прев. химически препарати, изкуствени торове, енергия). Една мощна научно съобразена интелигентна машина осигурява отвън привнасянето - минерални торове, пестициди, растежни регулатори, фуражни добавки и т.н. а също така и чрез дигитализирано управление на компонентите. Всичко това има за цел земеделието да бъде максимизирано и изцяло рационализирано според идеала на "прецизното земеделие". Човекът е отстъпил правото си да земеделства.

Машинно оборудвани сензори ще извършват работните процеси с натискане на копчето. Отне много време научната общност да забележи несъответствията. Това беше основно под натиска на студентските организации. Все повече учени приемат сериозно екологичните въпроси и насочват вниманието върху тях. И все пак, курсът на количествено определяне в науката продължава по зададения път! Вече не гледате през прозореца, просто вървите заедно със своите лаборатории. Науката се е отчуждила от природата. Трябва да се научите сами как да станете изследовател-практик. Това също установява търсене на нова форма на духовно обучение. Смята се, че когато изследванията са открили нещо, практиката трябва да го поеме. Селското стопанство, обаче, изисква пълноценното човешко същество, а не само едностранното ни мисловно присъствие. Волята иска да бъде просветлена чрез мисленето и задълбочена чрез чувствата. „

У дома с Манфред Клет в Дотенфелдерхоф, Великден 2021 г. Снимка Франсоа Хадорн

Азовото усилване, въплътено в природата

Докладвам на Манфред Клет подробно за биодинамичната инициатива в Трушково, Русия. Тя се подкрепя от първата организация за солидарно земеделие в Русия, на около 200 километра южно от Москва в района на Калуга, край езеро, което се подхранва с изворна вода. На 4 от 76 хектара до момента (предимно покрити с храсти) Алекс Жа-

ров и група съмишленици изграждат зеленчукова ферма, което е първата стъпка към развитието на желания фермерски организъм в сътрудничество с три други ферми. Алекс Жаров е изучавал селскостопанска екология и опазване на околната среда в Германия и е докторант по влиянието на индустриалното земеделие и горското стопанство върху буковите гори в Европа. След това работи като мениджър в разсадник в Бавария. Той опознава движението Солави (бел. пр. SoLaWi - Solidarische Landwirtschaft - Солидарно земеделско стопанство) и след 19 години в Германия се завръща в Русия със съпругата и децата си през 2016 г., за да реализира първия Солави, първоначално с отглеждане на зеленчуци. Даниел Хюнинг и съпругата му Клара създават млечна ферма в околността. Те са завършили свободното биодинамично обучение в Германия. Втората ферма за зеленчуци, разположена на пет километра, се управлява от руски пионери на близко екоселище, а третата ферма в Болотово е стопанство, което проправя път в биодинамиката, днес сертифицирана биологична ферма с фокус върху производството на картофи и с подновен интерес към биодинамичното земеделие. Говорим за изграждането на общността, върху което Алекс Жаров работи през Солави. Но там трябва всеки да бъде много внимателен. Ариман и Луцифер имат на разположение своите оръжия. Тук, на запад, има някои общности, които са объркали пътеката или едвам криволичат по своя път. Формирането на общност изисква яснота на ума и мисли, които достигат до чувството и стимулират волята. Това е дълбоко антропософска задача. Най-важното е концепцията за живия организъм и неговото разширяване в „идеята за индивидуалността“. Цитирам думите на Рудолф Щайнер от селскостопански курс: „Земеделието изпълнява своята същност в най-добрия смисъл на думата, ако може да се разбира като вид индивидуалност, наистина самостоятелна индивидуалност.“ Всяко земеделие трябва да се доближи към целта да бъде максимално самостоятелен организъм. Задачата е да медитирате върху това и да си го припомняте отново и отново във всяка работа. Този цитат всъщност е в центъра на „Селскостопански курс“. „Това е екзистенциалният корен на едно културно развитие, обърнато към духа, носещо това, което действа косвено през земята от слънцето.“

„Изходната точка е човекът - той има своя индивидуалност, един цялостен организъм, а това ще ми служи като истинна опора, върху която да изградя стопанството. То ще има също своята характерна индивидуалност чрез духа и действието от човешката ръка. Това представлява едно азово усилване, възплътено в природата.“ Днес всичко в селското стопанство е прагматично насочено към полезността. Най-практичното нещо, за което можете да се сетите, е да издигнете селскостопанска ферма вътрешно от духовността до нейния образ, до една цялост, която да бъде балансирано разпределена чрез координирани помежду си органи: например растениевъдството има балансираща връзка с животновъдството, а то - с градинарството, с отглеждането на трайни насаждения, с управление на пасищата, на защитните храстови пояси и най-сетне и на горите. От този образ човек може да започне да развива стопанството като единен

организъм със собствена „индивидуалност“. Планираме семинар с руската асоциация за биодинамично образование и изследване през октомври 2021 г. в Русия. Как ще изглежда фермата в бъдеще, може ли тя да се разшири по отношение на площта? Бизнес планът за развитие се отнася от разширяване на сградите до проектирането на сеитбообращение и обучението за биодинамични фермери и градинари. Манфред Клет съветва да се изгради нова общност чрез интегриране на социална терапия, лечебно образование, валдорфско образование, занаятчийство и медицина. Тази културна експанзия е необходима, защото фермерът във фермата му рано или късно става „консервативен“ поради упоритата работа. „Това, което го спасява от това, е общата антропософска работа, която поддържа идеите в жив поток.“ Солави в Русия има над 160 регистрации, 80 членове предварително финансират отглеждането на зеленчуци и получават редовни доставки. Алекс Жаров е определил лимит от 80 членове. 160 членове биха могли да бъдат снабдени с подходяща инфраструктура. Започнахме краудфундинг Startnext. Финансова подкрепа е необходима и за изграждането на склад за зеленчуци, сортирането на зеленчуци и отопляема оранжерия за разсади. Да дариш труд - всяка година в Трушково се организира строително лято, в което могат да участват всички заинтересовани. Като перспектива трябва да се спомене - необходимостта в Русия да се създаде отделна фондация за биодинамично земеделие. Манфред Клет също постигна грандиозни неща по отношение на финансирането в Юхово, Полша. След първоначалния период от шест години и въз основа на споразумение за развитие и сътрудничество и чрез подсилено дарение от Software AG се основа Фондация за структурни инвестиции и научни фондове, както и за заплати на служителите на фондацията. Големият ангажимент на тази фондация може да послужи като план за действие и за други фондации. За създаването на биодинамични сдружения с нестопанска цел и като основа за „културни острови в страната“, основното оборудване със земя, сгради, добитък, машини и т.н. се осигурява главно от капиталови фондове чрез невъзстановими вноски.“ Директните инвестиции са нова територия за фондации, особено в Източна Европа и Русия, например за инвестиции в недвижими имоти, за изкупуване на земеделска земя или слънчеви и вятърни електроцентрали. Аз планирам със заинтересовани страни, а също и с индивидуални инвеститори, една мобилна среща на каравана, където предварително да бъдат уточнени и изяснени взаимни очаквания на участниците. Формите на участие варират от дарения, участие в начина на живот, придобиване на селскостопански продукти до инвестиции в кооперациите и сдруженията. Ще пътуваме през различни проекти за биодинамично обучение в Източна Европа, от Юхово в Полша до Трушково в Русия. Манфред Клет коментира: „Не трябва да оставяте нищо неизпробвано, трябва да опитате.“ На въпроса какво трябва да има на надгробния му камък, Горбачов отговори: „Опитахме се“.

Удо Хайтман
Превод: Ирина Папаро

ИЗКУСТВОТО КАТО ОТКРОВЕНИЕ НА ДУХОВНИЯ СВЯТ И ВЪЗВИСЯВАНЕ КЪМ НЕГО

*Усмивката, тъгата, радостта
с нежна тръпка
извайвай в стих,
във цвят и звук,
отмервай в стъпка.
И връзан като лъч
в безкрайния си мрак
с Дух прозри и
освети го.
Животът ти е миг
от Вечността,
ти Вечността
в тоя миг постигай.*

Михаил Кендеров

“Истинското изкуство създава своите задачи: от една страна да има мисията да импулсира духовно-божествения живот в условията на физическия свят, а от друга страна то иска да извиси физическия земен живот по такъв начин, че в своите форми, в своите цветове, думи и звуци той да се прояви като едно земно откровение на Космоса.”

Д-р Рудолф Щайнер

В древните епохи науката, изкуството и религията са били едно цяло. Тогава човекът е имал пряко виждане, пряка връзка с Духовния свят. Древните Мистерии са били центрове, откъдето произтичала културата на народите. Посветените Учители и техните ученици са съчетавали познание, изкуство и религия, като откровение на Духовния свят.

Нашата Пета следатландска историческа епоха е започнала през 1413 година и ще завърши през 3573 година. Човечеството напълно е загубило ясновидството и пряката си връзка с Духовния свят. Това е епоха на развиване на интелигентността, насочена към науки за опознаване на материалния свят. Човекът е оставен да бъде свободен, без пряко ръководство на Духовните йерархии, за да проучи и опознае физическия свят. От деветнадесети век насам и особено днес, природните науки, изучаващи земния свят достигнаха своите върхове. Но наука, изкуство и религия се разделиха.

В днешно време религията има задача да утеша човека от земните трудности и страдания и да му помогне да ги понесе. Науките са само природни, не се достига до духовната първопричина на материалния свят.

Изкуството в нашето време все повече се приближава до натурализма и реализма, и е отзвук от земния свят. То е далеч от класиката на Древна Елада.

Истинският творец трябва да има научни познания, но също и религиозно чувство, за да достигне до откровения от Духовния свят, които да предаде в творбите си.

Гьоте, един велик творец и посветен, е прозрял, че в истинското творчество се съчетават познание, изкуство и религия. Той пише:

*“Който наука и изкуство притежава,
и религия също има;
А който тези двете не притежава,
той има само религията.”*

Произведението на изкуството се издига от материалните звуци, цветове, форми - до духовни прозрения и откровения. Истинският добър творец, осъзнал духовната си същност, иска в своите творби да възвеличи тези откровения, получени чрез въображение и вдъхновение.

Всеки вид изкуство се нуждае от връзка с Духовния свят, а не от неговите мисловни съответствия и от абстрактното мислене. Никой творец на стойностно изкуство не би могъл да твори в материалния свят, ако няма въображение, вдъхновение, импулсирани от Духовния свят. Всяка творба на истинското изкуство разкрива постигане на съзвучие и хармония между духовния и земния свят. Защото душата на човека живее едновременно в духовния и във физическия свят. Тя е връзката между физическото тяло и Космоса.

Творецът, за да създаде наистина вдъхновено произведение на изкуството с материални средства, трябва да пречисти сетивно-материалната форма, така че от нея да прозира Божествено-духовният свят. Творецът би могъл да си каже: “Ето, аз наблюдавам цветове, звуци, растения, животни, скали, които са съгъстена духовна същност във физическа форма на Божествено-духовния свят. Но аз трябва да сътворя произведение, което да издигне тези багри, звуци, форми, така че от тях да избликва, да струи самият Божествен свят.”

Д-р Рудолф Щайнер пише: “Докато живее в своето тяло, човекът действа и твори във физическия свят. Той върши това в качеството си на духовно същество. Той отпечатва във физическите форми, вещества и сили това, което открива чрез своя Дух.”

За поезията

Поезията е първото изкуство, възникнало още в Древноиндийската следатландска историческа епоха (преди около 8000 години). Тогава хората знаели, че чрез словото се дава израз на нещо свръхсетивно. Те чувствали, че словото избликва от духовната същност на човека.

В началото древната поезия е възникнала от самия човешки говор. Но тогава хората са имали ясновидство и са преживявали едновременно и в Духовния свят. В движението на планетите те са чували гласните звуци, а в зодиакалните съзвездия - дванадесетте съгласни звуци. И благодарение на езика у човека възниквало всичко онова, което той съпреживявал с Духовните Същества.

Поезията в тази епоха не е била само рожба на фантазията, а на директно виждане и общност с Духовните същества. Така, чрез поезията, космическата мъдрост проникнала в земния свят. Хората свързвали човешките мисли с отражения от неподвижните звезди, чувствата – с движенията на планетите, а волята – свързана със земните сили.

В поезията човекът изразявал всичко съпреживяно в

Космоса. Тогава човек се чувствал не само гражданин на Земята, но и на Космоса. И поезията е била отражение на целия планетен и звезден свят. Така възникнали първите поетични творби, като например величествените Веди, Упанишади, Бхагават Гита и др. – извор на космическа мъдрост, красота и хармония.

Днес поезията не е директно съпреживяване на Духовния свят, на извисяване над прозаичния, абстрактен смисъл на думите. Истинската поезия е в ритъма, мелодията, образността, въображението, а не в буквалния смисъл на думите. Затова тя звучи най-добре при декламации, рецитации, а не в написания текст. С мелодията, ритъма, образите, метафорите на стиховете се дава по-дълбок духовен смисъл и често те не могат да бъдат разбрани буквално.

Михаил Кендеров определя изкуството на поезията така:

„Поезията е езика на проговорилото сърце и на пеещата душа”.

Д-р Рудолф Щайнер пише: “За истинската поезия думите са само едно средство, а същественото се свежда до настроението, до атмосферата, в която винаги откриваме един отзвук от мировата хармония, от мировата имагинация”.

Като пример можем да посочим четиристишието от безсмъртното стихотворение “Хаджи Димитър” на Христо Ботев. То е гравирано със златни букви между “Великите поети в Европа” - на колона в Сорбоната в Париж.

*“Настане вечер – месец изрее,
звезди обспят свода небесен,
гора зашуми, вятър повее,
Балканът пее хайдушка песен!”*

Д-р Рудолф Щайнер пише: “Физическите средства, с които си служи изкуството, в случая поезията, си остават само средства и нищо повече, а действителното художествено постижение се състои в това, че ни кара да предсещаме онези свръхсетивни светове, до които можем стигнем не само с думите, но също и с цветовете, звуците и формите.”

„С поезията влизаме в резонанс с Всемира и улавяме вечността на мига” – пише поетът Михаил Кендеров.

За изобразителното изкуство

Душата изживява своя собствен живот в цветовете на Космоса. Тук действат главно чувствата на твореца, свързани с етерния (жизнения) свят.

Истинското изобразително изкуство отразява, запечатва един единствен миг извън времето и пространството. То превръща мига във вечност, както го е почувствал и написал поетът Михаил Кендеров. Чрез хармонията и дълбочината на цветовете произведението на художника издига преживения миг на въображение и вдъхновение до Духовния свят. Добрият художник владее перспектива в двуизмерното пространство. Така например синьото отдалечава, а червеното - приближава. Художниците от ренесанса като Рафаело, Джото, Леонардо да Винчи са сътворили своите шедьоври, запечатващи миг във вечността. Например “Джокондата” (“Мона Лиза”) на Леонардо да Винчи. Той е изобразил загадъчната усмивка и красотата на едно момиче като миг във вечността. Или “Мадоната” на Рафаело. Във величествения образ на Божията майка и малкия Исус е отразен миг

във вечността на съкровенията майчина прегръдка на малкото дете. Истинското изкуство не е свързано с представите за пространство и време, а изразява представи, които действат вечно.

Леонардо да Винчи
„Мона Лиза”

За пластиката, скулптурата

Пространствените форми в творбите на скулптурата са в триизмерното пространство. Тук действа главно волята на ваятеля. Пластичното изкуство изразява отношението на човешката душа, на твореца към света, създаден хармонично и красиво от Боговете.

Пластиката в Древна Гърция е била израз на стремежа на твореца да предаде във формите божественото в човека и в природата. Например фигурата на Венера Милоска или на Аполон, които се намират в музея “Лувър” в Париж.

Класическите творби на скулптори от Ренесанса като Микеланджело, Донатело и др. показват съвършенството, хармонията на човешкият Дух, на вечната красота на човека, възплетени в мрамор. Възхита предизвикват фигурите, изваяни от Микеланджело - на Давид, или на Божията майка, държаща на коленете си тялото на Христос, свалено от кръста - “Пиета”.

Микеланджело „Пиета”

За музиката

Ако се издигнем от триизмерното пространство на физическия свят (пластиката) и двуизмерното пространство на етерния свят на цветовете (изобразителното изкуство), достигаем до Божествения свят, където няма пространство. Там е светът на музиката. Музиката е изцяло духовно преживяване, то е едноизмерно – във времето. Човек прие-

ма света на музиката като свой собствен. Душата изживява света на хубавата музика като своя духовно-душевна сила. Ако човек се отдаде на дълбокото изживяване на музиката, той я възприема като собствена духовно-душевна същност. Тук в земния свят чрез хубавата музика, издигайки се, душата усеща родството си с космическите духовно-душевени сили.

Такова божествено, достигащо до Хармонията на Сферите, въздигащо душата и Духа ни преживяване предизвикват например: "Токата и fuga в ре минор" на Йохан Себастиан Бах, "Девета симфония" на Бетовен, "Реквием" на Моцарт, Ноктюрните на Шопен, "Парсифал" на Вагнер и др.

"Човекът е тук на Земята заради Боговете и Боговете имат нужда от силите, които могат да се породят единствено

в човешката душа. Да, човекът е тук на Земята, понеже Боговете се нуждаят от неговите мисли, чувства и воля. И когато човекът мисли, чувства и проявява воля в съответствие с живите сили на Космоса, тогава Боговете вземат всичко това и го отнасят горе, превръщайки човека в техен космически сътрудник, за да му предложат после чрез звездните светове онези свои откровения, които след време той отново ще им върне, вече под формата на своето изкуство... Ето как човекът е свързан с мировото развитие, ето колко дълбоко е душевното му родство с Космоса." – пише д-р Рудолф Щайнер.

Истинското изкуство е възвисяване към Духовния свят, но се сътворява като откровение от Духовния свят.

Доц. д-р Иванка Кирова

АНТРОПОСОФСКИ ЛЕТЕН ЛАГЕР 2021

ПЛАНИНСКА ПЪТЕКА, СПОДЕЛЕНА РАДОСТ И СИЛНА, ТОПЛА ПРЕГРЪДКА

Колко далечни цели е разумно да си поставя една антропософска общност? Толкова, колкото ѝ позволяват формата и ритъмът на нейната дейност. Стимулиращо е когато при всички срещи на общността се редуват дейности, свързани с мисъл, чувства и воля, но не винаги това е възможно. Напълно възможно и много добре реализирано това редуване се получава в програмата на ежегодната антропософска среща в края на август. Лагерът в Родопите вече се е доказал като една от най-успешните антропософски практики в България, и продължава да се развива все по-пълноценно. Тази година той се проведе за шести път в планина. Програмата беше построена така, че да даде възможност на най-младите да надникнат в ежедневието на антропософския живот, да се адаптират, да отговорят на някои възникнали у тях въпроси и да помислят дали биха искали да се върнат. Лагерният график и този път беше построен върху равномерно разпределените дейности, свързани с мисъл, чувство и воля. В лекция от 01.06. 1908 г. Р. Щайнер казва, че колкото повече духовни връзки се формират и колкото по-здраво се изгражда усещането за общност, произтичащо от пълната свобода, толкова повече висши духовни същества търсят взаимодействие с хората от такава общност. А инициаторите на лагера в Родопите имаха специалната грижа да допринесат за развитието и разгръщането на духовната дейност

Тази година участниците в събитието бяха дошли от различни градове и принадлежах на различни възрастови групи. Няколко млади семейства бяха пристигнали с децата си, други бяха довели внуците си, така че общо присъстваха три поколения. Как е възможно да се обедини такава разнородна общност в хармонично единство? Точно към тази нелесна задача бяха насочени усилията на организаторите. Едно от най-обединяващите занимания беше изработването на произведения на изкуството от филц. Тази дейност комплексно включваше волята и чувствата. Тя беше внесена в лагерната програма по идея на Деница Костова. Работата с цветна вълна се оказа трудна, ангажираща и поглъщаща много повече от предвиденото време. Това артистично зани-

мание беше едновременно терапевтично, сложно и предизвикателно. Няколко дни участниците в него се увличаха в изработването на фигури от вълна и филц. Получиха се оригинални сувенири, в които всеки беше вложил своята изобретателност. Творците бяха открили неочаквани и неподозирани образи, усещайки при допира с вълната меката топлина на материала. Всеки от тях свободно и индивидуално беше работил върху своето произведение. Според Деница

Костова „много творци използват вълната за моделиране и създаване на невероятно изкуство. От предмети за бита до модни колекции и гигантски проекти. В моята работа - обяс-

нява Деница - аз съм се насочила към терапевтичния аспект на заниманието с вълна. Лечебно е всеки път, когато се докосваме до нея. Тя компенсира работата с електронните устройства и стреса.“

Друга форма на ангажиране на волята беше евритмията. Рано сутрин се провеждаха евритмични уроци, водени от Димитър Левашки. Той показва едно от най-хармонизиращите лечебно евритмични упражнения и обясни, че ако евритмията е предназначена за възрастни, те много добре се вживяват в него. За това упражнение Рудолф Щайнер казва следните думи: „Ако хората толкова са се разкъсали и отчуждили в душите си, че това се изразява чак в телесното като различни болести на веществообмена, то това упражнение действа терапевтично“. Димитър Левашки обясни, че това, което е било разделено се събира. Земният живот се събира с духовния. На валдорфските учители той даваше указания за работа с малките ученици. Например събиране и раздалечаване от центъра на кръга към периферията, целта на което е овладяване на пространството и усещането за другия човек. Вътрешната сила на едните се предава на другите, изживяват се полярностите. Това упражнение се прави както с ученици, така и с възрастни. То поражда инициативност. „Поради времевите съотношения в живота ни, свободната инициатива бива парализирана и убивана. Социалният организъм също страда от липса на инициативни личности.“ – обясни водещият евритмист.

Времето след закуска беше предвидено за мисловна активност. Днес работата на всеки инициатор на духовна дейност зависи от поставените му въпроси. Вслушан в тези въпроси и най-активно действащ беше Йордан Димитров. Като лектор и водещ разговорите в кръг, той изясняваше какъв е смисълът от изграждането на антропософски групи и с каква цел се създават такива. Всеки ден той насочваше интереса на младите хора към значими за тях въпроси и се опитваше да отговори. Да се работи върху способността на всеки участник за обединяване с други духовно стремящи се хора в нова социална общност, беше задачата, на която организаторите на лагера бяха поставили специален акцент.

В първия разговор Йордан обясни как би могла да протича работата в антропософска група. Той изброи шест варианта на работа и предложи на младите участници да изберат един от тях. Три дни се провеждаха антропософски разглеждания по избрания от тях начин. Водещият внима-

телно отговаряше на многобройните въпроси, възникващи в хода на обсъждането на „Философия на свободата като път към себепознание“. Всеки ден в общите разговори Йордан работеше за изграждането на чувство за общност, имайки предвид следните думи на Сергей Прокофиев: „Ако чувството за общност бъде развито от антропософите на нивото на отделните групи, тогава ангелите, преминалите през Школата на Михаил, ще могат да се обединят с тях. Освен това, ако такова чувство за общност обхване антропософите на нивото на националните общества, тогава архангелите, преминали през Школата на Михаил, ще могат да се свържат с такива групи и ако съзнанието за общност между антропософите проникне в цялото световно антропософско общество, то с тяхната духовна работа ще могат да се обединят и архите, служещи на Михаил и преминалите през неговата Школа.“

След енергичните занимания с мисленето, ежедневието навлизане в света на чувствата беше поверено на Вихра Калапишева. Нейната социалната терапия с рисуване се разгръщаше на няколко етапа, фокусирани върху образното изживяване на земната еволюция. В първия ден творческата активност на участниците беше насочена към темата за смисъла и значението на разговора. Социалната терапевтика прочете текст от „Приказка за зелената змия и прекрасната лилия“ на Гьоте и предложи да се рисува в групи по трима, където всеки в някаква степен навлиза в света на другия. Получиха се много оригинални рисунки в резултат на добре разбраната задача.

Темата за саможертвата на престолите пред херувимите и раждането на духовете на времето се превърна в задача за следващия ден. Да бъдат пресъздадени в цветове действията на престолите, които коленичат пред херувимите и жертват себе си - това беше много по-сложна задача, към която участниците пристъпиха след прочитането на откъс от GA 132, завършващ с думите: „Благодарение на това жертвено деяние се ражда времето“. На третия ден Вихра Калапишева внесе метаморфозата на сезоните като нова тема в отговор на въпросите: „Как един летен пейзаж ще се промени през есента. Какво ще се случи? Какъв е преходът между сезоните?“ Преходът от лятото към есента с всички детайли и нюанси на изживяването беше вдъхновено пресъздаден от участниците. В общата изложба бяха разглеждани произведенията на всички, които бяха споделили индивидуалните си изживявания.

В два последователни дни протичаше колективен размисъл върху съвременните проблеми с времето. Как да намерим новите пътища в работата си с времето? От лекцията за времето разбрахме, че не съществува такова нещо, до чиято същност може да се стигне без духовно изследване. Разбрахме, че времето е израз на факта, че процесите постоянно зависят един от друг. Стигнахме до извода, че времето възниква, само ако същността на нещо стане видима, и че и ние можем да допринесем за появата на времето. Внасяйки нещо същностно във физическия свят, в който живеем, ние създаваме време и не е необходимо да го пестим или да го владеем. Ние творчески участваме в процеса на неговото възникване. Разбрахме още, че съвременният човек живее

между двете колосални противоположности, между двата основни полюса на душевния живот: безкористното себе-заличаване пред висшите светове и апотеоза на своеволието. Размислихме върху твърдението, че единственото възможно доближаване до истините на духовното познание е чрез безкористното себе-заличаване пред висшите светове и че своеволието ни отдалечава от тях.

Когато мисловните занимания вземаха превес, отново се даваше шанс на заниманията с изкуство и волевите действия. Неделната екскурзия до Смолянските водопади беше такова цялостно и всеобхватно действие на волята, което изпълни ролята на съвместно постигане на високи цели и преодоляване на трудни препятствия. Тази завладяваща идея обедини ентузиазма на трите поколения лагерни участници и даде своя принос за доизграждане на социалните умения. В петчасовите съвместни усилия беше обединена колективната воля на повече от двадесет души. Друго съвместно действие, включващо волята, беше ежедневното приготвяне на храна за близо тридесет души. По-голямата част от пловдивските момичета неизменно се включваше в това волево действие, а съботният обяд беше изцяло приготвен от мъжете. Последното беше както тяхна инициатива, така и изненада за останалите. Приготвянето на храната в малка и голяма общност от хора има многозначителна роля, тъй като в него функционират центростремителните сили.

Също както самият Михаил в своето ръководство над човечеството напълно се съобразява с индивидуалната свобода на човека, така и инициаторите на това събитие, напълно съзнателно оставиха свободния избор на младите хора да се включат или не в различните дейности. Защото да се включат във всички беше невъзможно.

Образната астрология беше едно ежедневно медитативно занимание. Знаците на зодиака, които бяха поднесени оригинално, изчерпателно и всестранно, бяха Дева, Везни и Скорпион, защото останалите шест бяха разгледани миналата година. Тази идея на Радослава Ангелова започна своето развитие на лагера преди две години и предизвика много голям интерес. Оттогава всяка година медитативно се рисуват по три знака и всеки път астрологично-образната работа преминава на нов етап. На сегашния етап медитативното рисуване очарова младите участници, особено онези, които дойдоха за първи път. Ето едно мнение, изразено от тях:

“С радост бих искала да споделя моето преживяване от Антропософския лагер в Родопите 2021 година. За мен беше чест да съм част от тази така сплотена група от приятели и съмишленици - хора, които ценят мнението и чувствата на другия; хора, готови да те приемат и подкрепят в личностното ти развитие. Дълго време ще живее в мен чувството на хармония от преживените емоции, жадваните отговори и породените въпроси. Лагерът, в който взех участие, ми помогна да разбера, че съм на прав път, даде ми сила и увереност и нещо повече – вдъхновение, да продължавам работата си по трудовете на Рудолф Щайнер, срещите си с антропософските групи, да задълбоча интересите си в областта на евритмията, астрологията, валдорфската педагогика и да подкрепям инициативите, работещи за популяризиране-

то на антропософията в България. С огромна благодарност към организаторите на Антропософския лагер, както и към всички участници - променяте животи, давате надежда, като силна топла прегръдка от любим човек. Ще си спомням моментите заедно с усмивка и ще топят душата ми до другата година, когато ще се включа с радост в Антропософски лагер 2022 година.“ - това са думите на младата майсторка на валдорфски кукли, Райна Динева.

В разговорите с Йордан Димитров върху ролята на Антропософското мислене, водещият препоръча да се прочете главата „Интелект и разум“ от лекционния цикъл на Рудолф Щайнер „Основни линии на една теория на познанието в светогледа на Гьоте“. От нея стана ясно, че анализиращият интелектът е свързан с Разсъдъчната душа, а обобщаващата способност на разума, която е втората част на процеса на познанието, е мисленето на Съзнателната душа. Това именно е Антропософското мислене, то е мисленето на Съзнателната душа. И към това бяха насочени грижите на водещия за неговите слушатели: да помогне за правилното тръгване по пътя от Разсъдъчната към Съзнателната душа.

Подобна беше целта и на останалите лектори. Съботната лекция на д-р Франгов съвпадна с рождената дата на Гьоте и той отдели голямо внимание на тази личност. Въпросите към лектора бяха започнали още от предишната вечер и не затихнаха дълго след последните му думи на следващия ден. Интересът беше силно повишен както от страна на старите, така и на младите слушатели. Лекторът остана верен на себе си - да оставя повече въпроси отколкото отговори в книгите и лекциите си. Той отново обясни основните принципи на духовното изследване чрез повторемостта на събитията, вглеждането в минало и бъдеще, което читателите вече познават от неговите книги. Призова слушателите да си спомнят предишните три години, когато са били заедно на лагер в същото планинско място. Д-р Франгов обясни на слушателите как да събират всичко това като листата на дърветата от различните периоди. Той насочи вниманието им върху възникването на времето и Орифиел като архангел на съботния ден. След това обясни как работи Сатурн и какъв е неговият ритъм в живота. Разгледа ритмите седем по седем напред и назад. Отбеляза, че срещите с хората са важни и че ние изследваме другите хора около нас, като изследваме себе си. Интересна находка на автора е откритието, че когато гледаме параболата на живота си, ние ставаме духовни археолози, работим за три инкарнации напред. Лекторът обясни как да търсим същественото в биографията на хората. Цялата лекция продължи повече от два часа, защото последвалите я въпроси бяха много. И тъй като не беше възможно да се отговори на всеки от тях, няма нищо по-смислено от това да се прочетат поне последните три книги на същия автор, а може би да се потърси и дочака следващата, която още не е дошла на земен план.

Всички дейности, включени в програмата и подредени хармонично, носеха белега на нежна грижа за младото поколение. Не всички млади хора си отиваха с вдъхновеното настроение на Райна Динева. Някои идваха със своята повишена тревожност и си отиваха с нея. Но за много специалната атмосфера на цялата общност с неизчерпаемо търпе-

ние се грижеше Радослава Ангелова. Тя беше премислила всеки детайл на протичането на това петдневно събитие, имаше отговор за всичко, поддържаше хармонията и внасяше оздравителен импулс. Лагерът в Родопите трябваше да се превърне в събитие от живота на всеки появил се млад човек. И независимо в каква степен той е успял да се събуди, беше важно той да узрее за решението да дойде отново. Защото при едно следващо посещение младият човек ще намери новия си шанс да се събуди. А за да се случи това, всяка следваща година лекторите и водещите ще стават все по-безкористно всеотдайни и все по-внимателно приближаващи се към истините на духовното познание.

През тези последни дни на август бяха казани твърде много думи за раждането на архаите и за тяхната роля в

еволюцията. Напомняха се и думите на Рудолф Щайнер за това, че сътрудничеството с тях и с другите същества от третата йерархия би могло да укрепи силите на истината, красотата и доброто в хората. А в социалната сфера такова сътрудничество би укрепило и силите на свободата, равенството и братството, водещи до установяването на Земята на троичния социален организъм, като единствен възможен ред, който съответства на етапа на съзнателното взаимодействие на боговете и хората в социалната сфера. Едно много смело упражнение за такова бъдещо взаимодействие и сътрудничество е ежегодното участие в подобен форум, какъвто е Антропософският лагер през август.

Веселина Велкова

ЛАТИНСКИ ЕЗИК И ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ

Скъпи приятели,

Когато става въпрос за латински, хората се замислят: този език трябва да се научи, защото е в основата на много други езици, този език трябва да се научи, защото е в основата на нашата цивилизация и образование, този език трябва да се научи, защото чрез него усвояваме логическо мислене и т.н. Тези и други подобни аргументи все още бяха много важни преди 50 години, но сега отстъпиха на заден план. Латинският вече не е толкова важен. Преди беше различно. В по-ранните векове нямаше образование без латински. Вместо това сега става дума за алгоритмите на цифровата технология и изкуствения интелект. Днес те играят роля, подобна на тази на латинския.

Работниците в Гьотеанума попитаха Рудолф Щайнер как може да се види Духовния свят. Отговорът му беше: „Първото нещо, което трябва да се направи, е да се преодолее въздействието на латинския език.“ (GA 350, 28 юни 1923 г.) Той говори за физиологичния ефект на латинския език върху мозъка ни. С течение на времето латинският език е обработил мозъка ни по такъв начин, че вече не можем да мислим сами, а латинският език мисли в нас. Латинският език се погрижи да мислим единствено с помощта на мозъка. Това автоматично мозъчно мислене е нашият най-ефективен учител по чисто емоционално и материалистично мислене: „Хората са автомати на латинския език, които тичат наоколо и не мислят самостоятелно“ (GA 350, 28 юни 1923 г.). Разбира се, това зависи от начина на мислене, който е работил чрез латинския в продължение на векове, независимо дали сме научили латински днес или не. Междувременно всички ние на Запад имаме този начин на мислене.

Католическата църква е западната институция, която разчита особено на латинския. Рудолф Щайнер отбелязва: „Именно църквата, която се преструва, че приближава хората до Духа, е допринесла най-много за прогонването на Духа“ (GA 350, 28 юни 1923 г.).

Нашите съвременници продължават да се оплакват, че не могат да четат Рудолф Щайнер и че той е толкова труден за разбиране. Това е резултат от вековно образование чрез латинска мисъл. Мислите, формирани от латинския, не могат да разберат Духовния свят! Съответно Рудолф Щайнер пише своята „Философия на свободата“ по такъв начин, че да не се обръща внимание на латинския. Тази книга иска да премахне всичко латинско, да направи мислите гъвкави и пластични. „Философията на свободата“ води до това, че хората отново се научават да мислят от себе си, за да могат да разберат Духовния свят (GA 350, 28 юни 1923 г.).

В друг контекст Рудолф Щайнер дава конкретни примери (GA 225, 8.7.1923). В продължение на векове само това, което може да бъде изразено на латински, се счита за наука. Всичко останало е популярно вярване или суеверие. В края на краищата, тази остра като бръснач логика на латинския език има силата да наложи методично научни операции и до днес. Можете да се възхищавате и на това. Латинският беше като мъртвия скелет на науката: „Латинският език се превърна в механизъм сам по себе си“ (пак там). Рудолф Щайнер говори много пъти за речта „Игнорабимус“ от Емил Дюбоа Реймонд („Границите на познанието на природата“, лекция на 14 август 1872 г. в Лайпциг). Той провежда цял цикъл (GA 322) на тема „Граници на познанието за природата“. Тази невероятна реч от 19-ти век има своя методологичен оригинален импулс в средновековната разлика между това дали някой е научил латински или не. През средновековието, когато едно момче на фермер отива в манастирската гимназия, научава латински там, прибира се у дома в почивка и среща друго момче на фермер, което не е учило латински. Тогава необразованото фермерско момче си казва, гледайки образованото момче на фермера: Няма как да знам: „ignorabo!“. Една от най-известните речи на 19 век завършва със същите думи: „ignoramus et ignorabimus!“. Ние не знаем и няма да знаем! Според Щайнер това са истинските вътрешни връзки на нашето западно развитие (GA 225, 8 юли 1923 г.).

Последният остатък от това разграничение между „да знаеш“ и „да не знаеш“ откриваме в суетата на някои учени днес, които намират за правилно да използват колкото се

може повече чужди технически термини. Как се затопля сърцето ни, когато чуваме от Рудолф Щайнер, от друга страна: „Но наблюдателят на свръх-сетивното трябва да говори не само за изследователите на Духовния свят. Той трябва да отправя думите си към всички хора. Защото той трябва да докладва за неща, които засягат всички хора; да, той знае, че никой не може да бъде „човек“ в истинския смисъл на думата, без да знае за тези неща. (GA 9, „Теософия“, въведение). За разлика от гръцкия, латинският е език без въображение. Римската литература и изкуство са просто копие на гръцката. Следователно за тези, които са научили твърде много латински, изкуството е просто приятно занимание. Но който се стреми към жив начин на мислене, иска да съчетае науката и изкуството. За него мисленето се превръща в афера на сърцето. Това е принципът на архангел Михаил - нашите мисли получават сърце, (GA 217, 3 октомври 1922 г.), науката трябва да се превърне в изкуство.

Латинският език - ако го погледнем през очите на архангел Михаил - в крайна сметка беше инструмент на дракона. Веднага след като този дракон загуби ефекта си, му се народиха повече деца: алгоритмите, състоящи се само от логика и изкуствен интелект. Това, което преди беше вътре в нас като латински („механизмът сам по себе си“ или „човешкото същество като автомат на латинския език“), сега е извън нас като компютърна технология и изкуствен интелект. И ако сега хората забелязват, че губят собствената си ориентация поради навигатора в колата и че изчислителната машина е забравила как да изчислява, то това е добър знак в този контекст. Още не бяха забелязали съответното явление на латински. Това засилва импулса да искате да се научите да мислите самостоятелно. И оттам вече не е далеч до живото мислене - мисленето, което може да разбере и реализира резултатите от духовното изследване.

д-р Фридварт Хуземан
(полуавтоматичен превод)

АНТРОПОСОФСКИ ГРУПИ

ВАРНА

Антропософска група
„Михайлова ковачница“
Радослава Ангелова
тел. 0878 478 638

СОФИЯ

Група „Михаил“
Лалка Фингарова, тел. (02) 868 99 49;
0888 263 741

Антропософско лечебно пеене Аудитум - Вслушване

Калина Радичева 0888 227 017
Красимира Калчева 0878 909 312

Антропософски кръг „Аристотел“

Доц. д-р Иванка Кирова,
тел. (02) 831 78 74

Група „Рудолф Щайнер“

Александър Бояджиев
тел. 0888 406 095

Група „Ариадна“

Диана Ботушарова
тел. (02) 840 7643; 0879 923 866

Група „ЛОГОС“

Константин Йорданов
тел. 0894 515 355

Група „Космософия“

Лиана Антонова, тел. (02) 856 67 35

Курсове по антропософска социална арт-терапия

За връзка:

Снежана Бечева 0887 049 946
Вихра Калапишева 0887 152 335.

СТАРА ЗАГОРА

Група „Антропос-София“
Дора Петрова, тел. (042) 643 500

Група „Рудолф Щайнер“

Георги Акабалиев, тел. 0878 398 509

Евритмия за деца и възрастни Диана Демирева, тел. 0887559777,

Социална художествена терапия „Дъгата на Дочка“

Дора Петрова, тел. (042) 643 500

БУРГАС

Антропософска група
Димитър Колев 0889 611 444

ЯМБОЛ

Група „Светлина“
д-р Ива Манева, тел. 0887 179 057

ПЛЕВЕН

Група „Михаил“
Моника Хаджиева тел. 0878 250 730

ПЛОВДИВ

Група „Мани“
Тони Кюмюджиян-0888992862
Мартин Атанасов-0883604339

ФОНД за НАБИРАНЕ на СРЕДСТВА

за закупуване на
Антропософски дом
в София (към АОб)

Дарителски сметки:

BGL BG24UNCR76301075590031
USD BG10UNCR76301175509595
EUR BG07UNCR76301475508630

Текуща наличност: 4735 лв.

За контакти:

Георги Акабалиев – 0878 398 509
Александър Бояджиев – 0888 406 095

БЛАГОДАРИМ !

Скъпи приятели, уважаеми
читатели на „Антропософски вест“,
Всеки, който желае да изкаже мнение
или коментар по разискваните в
настоящия и бъдещите броеве на вестника
теми, може да ни пише на e-mail:
vestnik@aobg.org . **Очакваме ви.**
От редакцията

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Христина Ангелова
Веселина Велкова
Диана Ботушарова
Георги Акабалиев
Тел: 0889 291988; 0897 728885
e-mail: vestnik@aobg.org
уебсайт: www.aobg.org

Отговорност за съдържанието на
публикуваните материали носят
единствено техните автори.